

<https://doi.org/10.31470/2786-703X-2023-4-91-103>

УДК 172:316.47:316.77]:37.091.212(045)

Social Interaction as a Component of “Soft Skills” in Students

Соціальна взаємодія як складова “soft skills” у студентів

Olena Bulgakova

Dr. Sc. in Psychology,
Professor

Олена Булгакова

доктор психологічних наук,
професор

E-mail: halen30@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-1750-0349>

Mariia Savchenkova *

Trainee teacher

Марія Савченкова *

викладач-стажист

E-mail: savchenkova.maria89@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-1904-7713>

*State Establishment “South Ukrainian
National Pedagogical University
named after K.D. Ushynsky”,
Odesa (Ukraine)*

✉ 26, Staroportofrankivska Str.,
Odesa, Ukraine, 65020

*Державний заклад
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені
К.Д. Ушинського”, Одеса (Україна)*

✉ вул. Старопортофранківська, 26,
Одеса, Україна, 65020

Original manuscript received May 11, 2023

Revised manuscript accepted September 15, 2023

ABSTRACT

Introduction. *This study is devoted to the urgent problem of developing soft skills in students. In particular, the issue of developing social interaction skills as an important component of the competitiveness of future professionals is considered. The connection between interpersonal interaction and soft skills in students*

* Corresponding author

is determined by the growing requirements for creating a competitive specialist in the modern labor market. Employers place demands not only on professional knowledge and hard skills, but also on a wide range of social and behavioral qualities. This spectrum includes communication skills, creativity, leadership, emotional intelligence, and stress resistance, which are classified as soft skills.

However, the issue of developing these skills in students, especially those who receive pedagogical education, has not been fully explored. Therefore, the study of the content and features of such an important aspect as the culture of social interaction in connection with soft skills is very relevant. Its results will allow us to identify ways to improve the professional training of future specialists in order to increase their competitiveness in the labor market.

Objective. *To study the level of development of social interaction as a component of soft skills in students and to identify the factors influencing it.*

Materials & Methods. *The empirical basis of the study is based on the results of a survey of students from several universities. The author’s questionnaire was used to assess the level of communicative competence of the respondents. The data were processed using the methods of mathematical statistics: frequency, correlation and regression analysis. The sample population is representative in terms of gender and age characteristics, and includes 300 students of humanities and technical specialties in the 3-5th years of study.*

Results. *The results of the study revealed an average level of development of communicative competence in 47.0% of the surveyed students. A positive correlation was found between the assessment of their own soft skills and the success of the respondents’ studies.*

Conclusions. *Based on the theoretical analysis and empirical research, it is concluded that it is necessary to develop social interaction as a key component of soft skills in higher education students.*

Key words: *hard skills, soft skills, basic competencies, flexible competencies, social interaction, culture of social interaction.*

Вступ

Українська система освіти перебуває на перехідному етапі, в якому застосовуються різні реформи у галузі освіти. Ці перетворення включають відкриття кордонів між країнами, інтеграцію освітніх систем у світовий та європейський освітній простір, акцент на вимоги ринку праці, перехід від акценту на знання до розвитку компетентностей, надання педагогам більшої свободи у педагогічній діяльності, створення умов для саморозвитку та самовираження студентів.

Розвиток вищої школи потребує наявності фахівців, які здатні не лише швидко відтворювати нові методи викладання та виховання студентів, але й адаптувати їх до потреб освітнього середовища. Такі фахівці мають бути здатні формувати та впроваджувати власні розробки, організовувати центри за принципами компетентнісного та діяльнісного підходів, спираючись на ідеї “педагогіки партнерства”.

Отже, в умовах активного пошуку нових моделей закладів вищої освіти, орієнтованих на студента, виникає потреба у новому типі педагога. Цей фахівець володіє комплексом не лише *hard skills* та *soft skills*, а й різноманітними професійними вміннями, що є важливими для успішного виконання своїх обов’язків.

Теоретичні основи дослідження

Наукові дослідження, проведені М. Альшиною (2023), С. Дерев’янку (2023), К. Коваль (2015), А. Лазебним (2023) та іншими, присвячені аналізу проблем “*hard skills*” та “*soft skills*”. Різні науковці подають власні погляди на визначення цих термінів.

J. Sullivan розглядає *hard skills* як навички, що стосуються технічних аспектів виконання, які можна демонструвати (Sullivan, 2012). Згідно з М. Альшиною (2023), *hard skills* включають знання та вміння, необхідні для праці у певній компанії та відповідають її діяльності. А. Лазебний (2023) описує *hard skills* аналогічно, але визначає їх як навички.

Основні відмінності між знаннями, навичками та вміннями відображають їхню сутність: знання – це інформація про реальність, усвідомлена та закріплена в пам’яті людини; навичка – це дія, яка формується через практику і характеризується глибоким освоєнням; вміння відрізняються від навичок, базуючись на інтелектуальній діяльності та включають процеси мислення, уміння самостійно виконувати дії на основі знань та досвіду.

Отже, навичка – це здатність застосовувати знання у реальних ситуаціях, а вміння – це вмільість розумно вибирати навички.

У ході нашого дослідження, що аналізує поняття *hard skills* та *soft skills*, ми привертаємо увагу до ширшого тлумачення цих термінів, дивлячись на них з позицій компетентнісного підходу.

При розмежуванні “компетенції” та “компетентності” ми визначаємо компетенцію як певну сферу або коло діяльності, передбачену системою питань, які особа володіє – набір знань, умінь, навичок та власний погляд на них (Головань, 2011). Компетентність – це якісна характеристика особистості, заснована на знаннях, досвіді, моральних принципах, яка проявляється в критичні моменти через здатність зв’язати ситуацію з наявними знаннями та прийняттям адекватних рішень у нагальних випадках.

Основою на вищезазначеному, ми визначаємо *hard skills* як базові компетенції, що охоплюють інтеграцію знань, досвіду, ключових особистісних якостей, необхідних для професійного володіння в певній сфері. Ці компетенції можна конкретно проілюструвати. Використовуючи праці С. Находа, до *hard skills* студентів закладу вищої освіти відносяться: (1) загальнодидактичні та спеціальні фахові знання; (2) фахові навички; (3) професійні здібності та особистісні якості, що важливі для професійної діяльності (Наход, 2013).

Щодо *soft skills*, вчені досліджують це поняття в контексті своїх сприйняття та області наукових зацікавлень, але практично всі вони використовують термін “м’які навички”, перекладений з англійської. Наприклад, К. Коваль (2015) розглядає *soft skills* як соціологічні терміни, описуючи їх як уніфіковані навички та особистісні якості, які поліпшують робочу ефективність та міжособистісну взаємодію. Такі навички включають управління особистим розвитком, навички підтримки, ефективне управління часом, навички переговорів, переконування, лідерство та інші. Окрему вагу в контексті *soft skills* дослідники приділяють емоційному інтелекту, що охоплює ряд якостей, пов’язаних з міжособистісною взаємодією.

А. Лазебний (2023), розглядаючи *soft skills* як соціально-психологічні навички, включає до цього переліку комунікативні, лідерські, командні, публічні та інші навички, які можуть бути важливими у більшості життєвих ситуацій та пов’язані з міжособистісною взаємодією людей.

За висловами Н. Коляди & О. Кравченко (2020), *soft skills* сприяють установленню спільного розуміння з оточенням, формуванню та підтримці міжособистісних зв’язків, успішній реалізації ідей, що визначає здатність бути ефективним лідером і зв’язним комунікатором. Дослідники вважають це поняття

прямо пов'язаним з розвитком навичок соціальної взаємодії, які мають велике значення як для професійної діяльності, так і для щоденного життя.

Ж. Sullivan (2012) вбачає soft skills як навички, що формуються особистістю через власний досвід, набуті в процесі додаткової освіти та використовуються для подальшого професійного росту. Ці навички оцінюються на робочому місці та враховуються при прийомі на роботу.

Цікаву точку зору на soft skills висловлює німецький філолог та професор Гейдельберзького університету Альбрехт фон Міхаель. Він вважає soft skills комунікативними та управлінськими талантами, надаючи перевагу майстерності роботи в команді та встановленню співпраці з колегами (Дерев'янка, 2023). Подібну позицію має О. Сосницька, однак вона включає до цих талантів уміння переконувати, керувати, лідерство, презентаційні вміння, здатність до вирішення конфліктів та мистецтво виступів – якості та навички, що виявляються загальними для всіх людей, а не обмеженими певними професійними категоріями.

В. Луговий концептуалізує soft skills як “м'які компетенції”, визначаючи їх як соціально-професійні характеристики знань, умінь, мотивацій та навичок працівника у сфері міжособистісних відносин (Луговий, 2011). Науковець особливу вагу приділяє емоційній компетентності, розглядаючи її як важливу складову soft skills. За її моделлю, емоційна компетентність охоплює набір навичок особистості, спрямованих на розуміння та керування власними та співробітників емоціями для досягнення ефективності в роботі.

С. Наход (2013) розглядає soft skills як комплекс універсальних неспеціалізованих компетентностей, важливих для будь-яких фахівців, особливо у соціально-економічних професіях. Вона підкреслює, що ці компетентності є універсальними та допомагають фахівцям у будь-якій сфері підвищувати ефективність та залишатися відомими.

Також визначає ознаки, які свідчать про наявність soft skills у працівника: гнучкість, бажання приймати відповідальність, здатність до налагодження взаємовідносин, спроможність до співпраці та навчання інших, швидке та точне постановка завдань, мотивація на якісну роботу, навички переконання та ефективного управління часом (Наход, 2013).

Н. Коляда, О. Кравченко ідентифікують чотири напрямки soft skills: базова комунікація, навички переконання та аргументації, планування та управління персоналом, лідерство та командна робота (Коляда & Кравченко, 2020). Вони визначають ці навички як ключові у встановленні цілей комунікації, ефективному веденні діалогу, вирішенні конфліктів, плануванні та керуванні часом, а також в організації роботи в команді.

К. Коваль (2015) уточнює класифікацію soft skills, поділяючи їх на індивідуальні якості (навички вирішення проблем, уміння поставляти цілі, позитивне мислення, орієнтація на результат), комунікаційні навички (чіткість вираження, взаємодія з різними людьми, проведення нарад, аргументація, якісні презентації, урахування культурних особливостей) та управлінські здібності (командний дух, мотивація, навчання, ризикомірство, ефективне планування і керування часом).

Під час аналізу структури soft skills особливу увагу приділяється соціально-комунікативному, передбачувальному, інноваційному та акмеологічному аспектам, які, на думку вчених, мають вирішальне значення.

Отримане дослідження дозволило уточнити soft skills як сукупність гнучких компетентностей, що включають соціальний, емоційний, когнітивний та управлінський аспекти, та впливають на професійний розвиток майбутніх фахівців. Розглянемо докладніше кожен з цих компонентів.

Соціальний аспект охоплює рівень адаптованості та інтеграції майбутнього фахівця у суспільстві, що дозволяє йому ефективно розуміти, використовувати та адаптувати широкий спектр інформації для адаптації до змінливих умов. Навички соціальної взаємодії, відповідно до аналізу Всесвітнього економічного форуму, є серед ключових умінь сьогодення. Фахівець, який володіє цими навичками, виявляє харизму, висловлює свої думки чітко та переконливо, вміє працювати в команді, має високий рівень комунікації, мотивує та залучає людей до співпраці, вміє розуміти мову тіла, адаптується до ситуації й співрозмовника, шукає конструктивне спілкування тощо. Оскільки випускники закладів вищої освіти працюють з різними групами осіб, їх професійна діяльність базується на спроможності адаптуватися та взаємодіяти у соціокультурному контексті, швидко й

адекватно реагувати на зміни, виробляти найоптимальніші рішення для поточної ситуації.

Зазначені нові вимоги до підготовки студентів закладів вищої освіти відображають оновлення освітнього процесу, спрямованого на формування культури та навичок соціальної взаємодії – ключових елементів структури soft skills для майбутніх фахівців.

Емоційний компонент описує готовність та вміння контролювати емоційні реакції, як власні, так і інших, відповідно до змін умов та ситуацій. Важливо підкреслити значення цього аспекту в структурі soft skills у студентів закладу вищої освіти, оскільки він включає у себе розуміння власних емоцій, їхніх причин і корисність, а також вміння контролювати і модифікувати їх інтенсивність. Також важливо розуміти емоції інших людей, розпізнавати їх емоційний стан через вербальні та невербальні сигнали, проявляти співчуття та управляти їхніми емоціями, а також адекватно реагувати на них. Серед ключових компетенцій сучасності є емоційний інтелект. Тому розвинутий рівень емоційної компетентності дозволить майбутнім педагогам легко адаптуватися та виходити на відповідний емоційний контакт у соціальному середовищі, де вони діятимуть.

Когнітивний аспект характеризує рівень когнітивної гнучкості особистості, включаючи творчість, системне критичне мислення, здатність до дослідницької діяльності та інтелектуальну гнучкість. Згідно з дослідженням С. Наход (2013), прогностичні навички студентів закладів вищої освіти є ключовими для отримання та аналізу попередньої інформації про об'єкт дослідження, перетворення наявних уявлень про об'єкт передбачення для оптимального вирішення поставлених завдань. Майбутня робота випускників закладів вищої освіти вимагатиме творчого пошуку нестандартних рішень у проблемних ситуаціях та здатність виходити за межі встановлених норм, що можливо завдяки високому рівню когнітивної гнучкості цих фахівців.

Відповідальність за управлінський аспект полягає у здійсненні контролю над власними змінами та відображає такі атрибути особистості, як позитивне мислення, вміння реалізовувати свій потенціал, ініціативність, бажання досягати успіхів та самовдосконалення, вміння ефективно керувати часом та власними ресурсами, а також внутрішній стимул та самодостатність.

Таблиця 1

Порівняння складників *hard skills* та *soft skills* студентів закладів вищої освіти

Складники	Характеристики <i>hard skills</i>	Характеристики <i>soft skills</i>
Професійні навички	Технічні, спеціалізовані, конкретні навички, пов'язані із предметною областю	Соціальна взаємодія, комунікаційність, креативність, емоційний інтелект
Вимірювання	Легко вимірюються через відповідність зазначеним критеріям	Тяжко вимірювати безпосередньо, більш суб'єктивні за своєю природою
Важливість	Важливість змінюється залежно від конкретної професії	Важливі у будь-якій професійній сфері, роблять особистість більш адаптованою
Приклади	Навички програмування, володіння іноземними мовами	Комунікація, лідерство, творчість, співпраця

Методи та методики дослідження

Дослідження було спрямоване на вивчення рівня розвитку соціальної взаємодії як складової *soft skills* у студентів та виявлення факторів, що на це впливають.

В дослідженні було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів. Зокрема, проведено теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з теми *soft skills*, комунікативної компетентності, соціальної взаємодії. На основі цього сформовано теоретико-методологічну базу дослідження. Для збору емпіричних даних проведено соціологічне опитування студентів декількох університетів.

Інструментарій дослідження складався з авторської анкети на 20 запитань, спрямованих на оцінку рівня соціальної взаємодії, комунікативних навичок студентів. Також були включені питання щодо чинників, які можуть цьому сприяти чи перешкоджати.

Для обробки кількісних даних використано методи математичної статистики – частотний, кореляційний, регресійний аналіз за допомогою програм SPSS, Excel. Мета полягала у з'ясуванні рівня розвитку соціальної взаємодії та встановленні зв'язку між оцінкою студентів рівня власних *soft skills* та соціально-демографічними характеристиками.

Вибірка

Вибірка складала 300 респондентів та була репрезентативною за основними соціально-демографічними показниками.

Результати

У результаті теоретичного аналізу визначено поняття та структуру soft skills, особливості комунікативної компетентності як їх складової. Виявлено, що soft skills характеризують особисті якості та навички, які визначають успішну взаємодію з іншими людьми. Серед різних компонентів soft skills значну роль відіграють здатність до комунікації, ведення переговорів, командної роботи тощо.

З'ясовано, що розвиток соціальної взаємодії, комунікативної компетентності є важливою складовою формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Разом з тим, недостатньо розроблено психолого-педагогічні підходи до формування soft skills у студентської молоді та оцінки їх ефективності.

За результатами емпіричного дослідження виявлено середній рівень власної оцінки студентами комунікативної компетентності як складової soft skills.

Таблиця 2

Рівень розвитку комунікативної компетентності у студентів (у %)

Рівень розвитку	Частка респондентів
Низький	19
Середній	47
Високий	23
Не визначились	11

Кореляційний аналіз показав наявність позитивного зв'язку між рівнем розвитку комунікативної компетентності та успішністю студентів ($r=0,56$).

Отримані результати щодо середнього рівня розвитку комунікативної компетентності у студентів узгоджуються з даними інших дослідників.

Дискусії

Водночас, наявні дискусії щодо ефективності тренінгових програм для розвитку комунікативної компетентності. Деякі науковці стверджують, що такі програми мають короткочасний ефект. На наш погляд, позитивним є поєднання тренінгів із впровадженням активних методів навчання під час викладання суспільно-гуманітарних дисциплін.

Висновки

Отримані висновки з аналізу наочно свідчать про значущість розвинених hard skills та soft skills у студентів закладу вищої освіти для успішного впровадження їх у майбутню професійну сферу.

Безперечним залишається вплив soft skills педагогів на їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Серед складових соціального компонента “гнучких компетентностей” особливе значення мають розвинуті навички та уміння соціальної взаємодії, які сприяють майбутнім фахівцям у змінних умовах соціального оточення для ефективної поведінки та адаптації.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці й апробації спецкурсу, спрямованого на формування соціальної взаємодії та комунікативних навичок у здобувачів вищої освіти. Доцільно також порівняти ефективність різних підходів до формування soft skills студентів.

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ

Етичні схвалення. У всіх учасників дослідження була отримана інформована згода на збір даних. У процесі проведення дослідження було дотримано відповідних етичних норм і правил; жодного морального тиску на учасників експерименту не здійснювалося. Всі процедури, виконані з участю респондентів, відповідали етичним стандартам інституціонального та/або національного дослідницького комітету, а також Хельсинської декларації 1964 р. та її пізнішим поправкам або відповідним їй етичним стандартам.

Фінансування. Для проведення дослідження не було отримано жодної фінансової допомоги ні від юридичних, ні від фізичних осіб, коштів грантів чи іншої підтримки.

Конфлікт інтересів. Автори не мають потенційного конфлікту інтересів, які можуть вплинути на рішення про публікацію цієї статті.

Авторський внесок. **Булгакова О.:** ідея, концепція і дизайн дослідження, формулювання мети дослідження, організація пілотажного дослідження, редагування статті; планування і управління здійсненням експериментальної роботи, підбір засобів виховного впливу; **Савченкова М.:** проведення та аналіз результатів пілотажного дослідження з проблеми розвитку соціальної взаємодії як складової soft skills у студентів та виявлення факторів, що на це впливають.

Згода на публікацію. Автори схвалюють остаточний зміст статті після її рецензування і погоджується на її опублікування. Стаття не подавалася в інші журнали для розгляду й публікації.

Відкритий доступ. Ця стаття ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

Література

- Альошина, М. (2023, 01 лютого). *Що таке Soft Skill? Як прокачати навички софт скілс*. Режим доступу: <https://dan-it.com.ua/uk/blog/chto-takoe-soft-skill-kak-prokachat-navyki-soft-skills/>
- Головань, М.С. (2011). Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8, 224–233.
- Дерев'яноко, С.П. (2023). *Психологія емоційного інтелекту: навально-методичні рекомендації*. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка. 80 с.
- Коваль, К.О. (2015). Розвиток “soft skills” у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного університету*, 2, 162–167.
- Коляда, Н., & Кравченко, О. (2020). Практичний досвід формування “soft-skills” в умовах закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 3(27), 137–145. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203686>
- Лазебний, А. (2023). Що таке soft skills і як їх прокачати. Режим доступу: <https://lemon.school/blog/shho-take-soft-skills-i-yak-yih-prokachaty>
- Луговий, В.І. (2011). Освіта, навчання, інформація, компетентність: канонізація понять. *Історико-педагогічні студії : науковий часопис*, 5, 11–16.
- Наход, С.А. (2013). Прогнозування в професійній діяльності майбутнього психолога. *Наукові записки. Серія “Психолого-педагогічні науки”*, 3, 51–55.
- Sullivan, J. (2012) *Effective Ways to Assess Candidates’ Soft Skills*. Retrieved from <https://business.linkedin.com/talent-solutions/blog/interview-questions/2017/assessing-soft-skills-is-one-of-the-biggest-interviewing-challenges-here-are-12-ways-to-overcome-it>

References

- Aloshyna, M. (2023). *Shcho take Soft Skill? Yak prokachaty navychky soft skills [What is Soft Skill? How to Improve Soft Skills?]*. Retrieved from <https://dan-it.com.ua/uk/blog/chto-takoe-soft-skill-kak-prokachat-navyki-soft-skills/> [in Ukrainian].

- Derevianko, S.P. (2023). *Psykhohihiia emotsiinoho intelektu [Psychology of emotional intelligence]*. Chernihiv: NUChK imeni T.H. Shevchenka [in Ukrainian].
- Holovan, M.S. (2011). Kompetentsiia ta kompetentnist: porivnialnyi analiz poniat [Competencies and Competence: Comparative Analysis of Concepts]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 8, 224–233. [in Ukrainian].
- Koliada, N., & Kravchenko, O. (2020). Praktychnyi dosvid formuvannia “soft-skills” v umovakh zakladu vyshchoi osvity [Practical Experience of “Soft-Skills” Formation in Terms of Higher Education Institution]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Humanities Science Current Issues*, 3(27), 137–145. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203686> [in Ukrainian].
- Koval, K.O. (2015). Rozvytok “soft skills” u studentiv – odyz z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [Development of “soft skills” in students is one of the important factors of employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho universytetu – Visnyk of Vinnytsia Polytechnical Institute*, 2, 162–167. [in Ukrainian].
- Lazebnyi, A. (2023). *Shcho take soft skills i yak yikh prokachaty [What are soft skills and how to develop them]*. Retrieved from <https://lemon.school/blog/shho-take-soft-skills-i-yak-yih-prokachaty> [in Ukrainian].
- Luhovyi, V.I. (2011). Osvita, navchannia, informatsiia, kompetentnist: kanonizatsiia poniat [Education, learning, information, competence: canonization of concepts]. *Istoryko-pedahohichni studii: naukovyi chasopys – Historical and Pedagogical Studies: A Scientific Journal*, 5, 11–16. [in Ukrainian].
- Nakhod, S.A. (2013). Prohnozuvannia v profesiinii diialnosti maibutnoho psykholoha [Prognostication in the professional work of psychologists]. *Naukovi zapysky. Seriia “Psykhologo-pedahohichni nauky” – Research Notes. Series “Psychology and Pedagogy Research”*, 3, 51–55. [in Ukrainian].
- Sullivan, J. (2012) *Effective Ways to Assess Candidates’ Soft Skills*. Retrieved from <https://business.linkedin.com/talent-solutions/blog/interview-questions/2017/assessing-soft-skills-is-one-of-the-biggest-interviewing-challenges-here-are-12-ways-to-overcome-it>

АНОТАЦІЯ

Вступ. Дане дослідження присвячене актуальній проблемі формування soft skills у студентської молоді. Зокрема, розглядається питання розвитку навичок соціальної взаємодії як важливої складової конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Зв'язок між міжособистісною взаємодією та soft skills у студентів визначається зростанням вимог, які пред'являються до створення конкурентоспроможного фахівця в сучасному ринку праці. Роботодавці поставляють не лише вимоги до професійних знань і навичок hard skills, але й до широкого спектру соціальних та поведінкових якостей. Цей спектр включає в себе комунікативні вміння, творчість, лідерство, емоційний інтелект, стресостійкість, які належать до категорії soft skills.

Проте питання розвитку цих вмінь у студентів, особливо тих, хто отримує педагогічну освіту, не досліджені повністю. Тому дослідження змісту та особливостей такого важливого аспекту, як культура соціальної взаємодії у

зв'язку зі *soft skills*, є дуже актуальним. Його результати дозволять визначити шляхи удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців з метою підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Мета. Вивчення рівня розвитку соціальної взаємодії як складової *soft skills* у студентів та виявлення чинників впливу на неї.

Методи та методика дослідження. Емпіричну базу дослідження склали результати анкетування студентів кількох університетів. Використано авторську анкету для оцінки рівня комунікативної компетентності респондентів. Дані опрацьовано методами математичної статистики: частотного, кореляційного та регресійного аналізу. Вибіркова сукупність репрезентативна за гендерними та віковими характеристиками, охоплює 300 студентів гуманітарних і технічних спеціальностей 3–5 курсів.

Результати. Результати дослідження виявили середній рівень розвитку комунікативної компетентності у 47% опитаних студентів. Встановлено позитивний кореляційний зв'язок між оцінкою власних *soft skills* та успішністю навчання респондентів.

Висновки. На основі теоретичного аналізу та емпіричного дослідження зроблено висновок про необхідність розвитку соціальної взаємодії як ключового компоненту *soft skills* у здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: *hard skills*, *soft skills*, базові компетенції, гнучкі компетентності, соціальна взаємодія, культура соціальної взаємодії.

